

КРАСА БЕЗДОГАННОСТІ

*Теплі рядки про спільну працю на кафедрі української мови Житомирського педуніверситету з
М.М. Богданом.*

Людська пам'ять має добру особливість – найдовше зберігати світлі моменти життя. Ясно пригадую один із таких днів Миколи Михайловича. Це було одруження старшої дочки Тані: загальна радість, веселі гості, чарівна наречена. І щасливий батько – піднесений, усміхнений, в елегантному костюмі, в окулярах з оригінальною оправою – просто європейський пан професор. А на житті цього пана відбилися, як любили говорити за тодішніх часів, важкі етапи історії країни.

Микола Михайлович Богдан народився в поліському селі, в чесній і бідній родині. Тому селу випала трагічна доля – стати відчуженою землею в Чорнобильській зоні. Миколі Богдану випала доля теж не поблажлива. Рано помер батько. Дитинство Миколки було важким, як і в багатьох. Окрім початкової, школи вдома не було, тому хлопчик навчався в сусідньому селі, жив там в інтернаті, де навіть спати доводилося на одному ліжку з однокласником. Потім почалася війна і забрала життя єдиного старшого брата.

А по війні був легкий (відповідно знанням) вступ до Київського педінституту, але важке навчання в ньому (ніякої допомоги від матері, котра й сама нічого не мала). Звідси – як і в тисяч інтелігентів колишніх і сучасних – хвороба, яку довелося довго лікувати. Однак навчання у вузі, та ще й столичному, багато дало: знання, зустрічі, знайомства, потім – спогади, традиції. Цікаво, що деякий час юнак жив в одній кімнаті з Павлом Глазовим, уже тоді веселим, гострим дотепником. Студентом Микола потоваришував із Надією Москаленко, дочкою відомого мовознавця А.А. Москаленка, із багатьма однокласниками, серед яких були й ті, що стали викладачами Житомирського педінституту – Л.Т. Пивоварський, О.М. Іващенко. Тоді ж Микола Михайлович подружився з Петром Хропком, майбутнім доктором наук, професором Київського педінституту. Це була вірна, незрадлива дружба. Мовознавець і літератор вважали себе побратимами. Петро Опанасович не раз приїжджав до Житомира, зустрічався із другом, жив у родині Богданів, читав спецкурси на філологічному факультеті. По закінченні інституту Микола Богдан, як прекрасний студент, був прийнятий до аспірантури, після котрої, за призначенням, поїхав працювати в Житомир.

В аспірантурі Київського педінституту я і почула про Миколу Михайловича, хоча його вже не було в Києві. Сама я перебувала в столичній аспірантурі, невдовзі мала їхати на роботу в Житомир. Перед від'їздом мій науковий керівник і добрий приятель М.К. Бойчук сказав, що в Житомирі працює (його слова) порядний і совісний хлопець Микола Богдан і що в його особі я знайду хорошого, надійного колегу.

До Житомира я приїхала в березні 1960 р. При першій же зустрічі з кафедрами переконалася в справедливості слів мого наставника: я побачила привабливого, ошатного, чемного, делікатного чоловіка. Скоро молодий кандидат наук став завідувачем кафедри української мови. Ті дванадцять років керівництва Миколи Михайловича вважаю золотим віком нашої кафедри. Обстановка, що панувала там, може бути взірцем для подібних невеликих колективів. Микола Михайлович був м'якою натурою, але зовсім не мав нічого спільного з безхарактерністю або невиправданою поступливістю. Найперше, на кафедрі велася належна навчальна робота – кожен знав і чітко виконував свої обов'язки: відбувалися засідання, проводилися науково-методичні семінари, працював студентський гурток... Микола Михайлович керував роботою вимогливо і водночас демократично, інтелігентно. За весь час він ніколи навіть не підвищив голосу, тим більше нікого не образив. Тому шанобливе, добре ставлення людей до Миколи Михайловича не змінилося ні тоді, коли він був проректором заочного навчання, ні коли працював просто доцентом. Завдячуючи атмосфері людяності, взаємоповаги, спілкування викладачів не обмежувалося лише роботою. У кабінеті української мови ми разом відзначали свята, дні народження, захисти дисертацій. Звичним було на визначні події в сім'ї запрошувати кафедру. В наших домівках і понині зберігаються невибагливі, але естетично підібрані подарунки колег.

На кафедрі Микола Михайлович був, перш за все, знаючим, сумлінним викладачем. Він висококваліфіковано читав увесь курс сучасної української мови, вступ до мовознавства, старослов'янську мову, порівняльну граматику. Його заняття були глибоко науковими і притому доступними. Ми, викладачі кафедри, з цікавістю відвідували ті змістовні й повчальні лекції. Одночасно Микола Михайлович займався науковою роботою. Він автор багатьох статей у тогочасних українських мовознавчих журналах, наукових збірниках, також автор методичних розробок для студентів. Ці розробки й зараз зустрічаються в університетській бібліотеці, вже старі, пошарпані, бо пройшли через сотні рук багатьох поколінь студентів. Микола Михайлович почав було працювати над докторською дисертацією – про родовий відмінок в українській мові, і тільки слабе здоров'я не дозволило завершити дослідження.

Микола Михайлович, як завкафедрою, а ще більше – як педагог і наставник, залучав до роботи кращих студентів факультету. Саме він помітив, підтримав, а потім сприяв приходу на кафедру Володимира Власенка, нині старшого викладача, опікувався молодим колегою, дарував свою дружбу, виховував як спеціаліста.

Привабливим був Микола Михайлович не тільки на лекціях. Освіченість, уважність у сприйнятті світу, м'який, але влучний гумор, не просто вихованість – делікатність робили його надзвичайно цікавим і приємним співбесідником. За такі риси Миколу Михайловича дуже поважали жінки факультету, в колі яких він часто перебував.

Микола Михайлович був глибоко порядною, доброзичливою, шляхетною людиною. З великою вдячністю пам'ятаю його благородний вчинок щодо мене. Це було в 1963 р., коли я мала захищати дисертацію. І раптом надовго захворіла. До запланованого захисту залишалося не багато часу, треба було їхати оформляти численні документи, інакше захист зірвався б. Ситуація була загрозливою. І тоді Микола Михайлович сам поїхав до Києва, розіслав автореферат, зробив усе необхідне. Мало хто здатний на такий вчинок.

Якщо Микола Михайлович до оточуючих ставився так порядно і добре, то що вже й говорити про сім'ю Богданів! – ті стосунки можна назвати ідеальними. Микола Михайлович любив, шанував, оберігав свою дружину Антоніну Яківну, дочок – Таню і Роксану. Антоніна Яківна якось сказала, що за все спільне життя чоловік на неї не те що не розсердився, а навіть не крикнув. Дружина, в свою чергу, розділяла задуми Миколи Михайловича і підтримувала його, надзвичайно любили батька дочки. Недарма перший онук у сім'ї (син Тані) був названий на честь діда. Благородні гени роду Богданів уповні проявилися в молодших поколіннях. Обидві дочки одержали вищу освіту: старша – філологічну, як батько, молодша – математичну, як мати; благополучно вчать-ся й онуки: один – в аспірантурі, другий – в інституті.

Коли вдивляються в минуле, то часто його трохи ідеалізують. Але коли згадаєш Миколу Михайловича, то думаєш не про ідеалізацію – про бездоганність його образу. Пам'ять, як відомо, вища за всі обеліски. Тож нехай шаноблива, вдячна, жива пам'ять назавжди збережеться про Миколу Михайловича Богдана.

Матеріал надійшов до редакції 18.12.2003 р.

Н.А. Титаренко. Красота безупречности.

Теплые строки об общей работе на кафедре украинского языка Житомирского педуниверситета с Н.М. Богданом.

Tytarenko N.A. The Impeccable Beauty of Person

The paper features the reminiscences of cooperation with M.M. Bogdan at the Ukrainian language department of Zhitomir Pedagogical University.